

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Warszawie

LWA – 4101-08-04/2012
P/12/094

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Warszawie
ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 57 72, F +48 22 444 57 62
lwa@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa 1

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/12/094 – Profilaktyka narkomanii w szkołach
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Warszawie
Kontroler	Robert Kaczmarczyk, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr 82690 z dnia 13 września 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Gimnazjum nr 13 z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Polskich Noblistów w Radomiu, ul. 25 czerwca 79, 26-600 Radom (zwane dalej Gimnazjum lub Szkołą)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Gogacz, Dyrektor Gimnazjum (dowód: akta kontroli str. 9-10)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie opracowanie i realizację przez Gimnazjum w latach szkolnych 2010/2011 oraz 2011/2012 szkolnych programów profilaktyki, natomiast negatywnie – brak pełnej ewaluacji tych programów.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W szkole opracowano szkolne programy profilaktyki (zwane dalej również SPP) na każdy rok szkolny.

Działaniami z zakresu profilaktyki narkomanii objęto w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 uczniów wszystkich klas pierwszych i drugich oraz dziewięciu z dziesięciu klas trzecich, a także nauczycieli i rodziców. Izba pozytywnie ocenia fakt, iż trzy spośród siedmiu zrealizowanych programów profilaktycznych były programami o potwierdzonej skuteczności, rekomendowanymi przez Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Gimnazjum podjęło prawidłowe działania interwencyjne w związku z incydentami dotyczącym podejrzenia używania narkotyków na terenie Szkoły przez dwóch uczniów. Działania te były zgodne z przepisami prawa¹ oraz z opracowanymi w Gimnazjum Procedurami postępowania w sytuacjach trudnych wychowawczo oraz związanych z zagrożeniem dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją, a także zostały odpowiednio udokumentowane.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia współpracę Gimnazjum z poradnią psychologiczno-pedagogiczną. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna na rzecz uczniów udzielana była w Gimnazjum na zasadach określonych w odpowiednich przepisach prawa².

NIK negatywnie – z punktu widzenia rzetelności - ocenia niewykorzystywanie przy dokonywaniu ewaluacji szkolnych programów profilaktyki, przewidzianych w SPP narzędzi w postaci zaplanowanych do przeprowadzenia wśród uczniów ankiet

¹ § 9 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem (Dz. U. Nr 26, poz. 226).

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 11, poz. 114) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w tej samej sprawie (Dz. U. Nr 228, poz. 1487).

i sondaży. Brak pełnej wiedzy na temat skuteczności realizowanych SPP nie pozwala na rzetelne planowanie działań w obszarze profilaktyki narkomanii.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Planowanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii

1.1. Szkolny Program Profilaktyki

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie z załącznikiem nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół³, działalność edukacyjna szkoły jest określona m.in. przez program profilaktyki dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym.

Prowadzenie profilaktyki wychowawczej należy – na podstawie § 50 Statutu Gimnazjum – do zadań pedagoga i psychologa szkolnego.

(dowód: akta kontroli str. 38-70)

W szkole opracowywano szkolne programy profilaktyki na każdy rok szkolny. Szkolne programy profilaktyki na lata 2010/2011 oraz 2011/2012 opracował – powołany w dniu 30 czerwca 2010 r. przez dyrektora szkoły – zespół ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej (zwany dalej: Zespołem) składający się z: pani Małgorzaty Starzyńskiej – pedagoga, pani Edyty Biedki-Włazło – pedagoga oraz pana Sebastiana Gajewskiego – psychologa.

(dowód: akta kontroli str. 78-80)

Zgodnie z art. 54 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁴ oraz § 25 ust. 2 pkt. 1 lit. b obowiązujących w okresie objętym kontrolą statutów Gimnazjum szkolne programy profilaktyki zostały uchwalone odpowiednio: 28 września 2010 r. i 28 września 2011 r. przez Radę Rodziców, po uprzednim wyrażeniu pozytywnych opinii przez Radę Pedagogiczną Gimnazjum (odpowiednio: 13 września 2010 r. i 12 września 2011 r.).

(dowód: akta kontroli str. 122, 123, 124, 125)

Dokonywanie ewaluacji szkolnego programu profilaktyki zostało powierzone, w ramach obowiązków psychologa szkolnego, panu Sebastianowi Gajewskiemu. Psycholog szkolny pan Sebastian Gajewski uczestniczył w jednym szkoleniu dotyczącym ewaluacji SPP zorganizowanym przez Centrum Kształcenia Dorosłych „Edukacja” Sp. z o. o. w Radomiu. Psycholog szkolny nie uczestniczył natomiast w szkoleniu dotyczącym metod konstruowania programu.

(dowód: akta kontroli str. 26, 27, 126)

Rozliczanie osób odpowiedzialnych za realizację szkolnych programów profilaktyki, zgodnie z zakresem obowiązków, należało do wicedyrektora szkoły do spraw wychowawczych pani Edyty Biedki-Włazło. Do obowiązków wicedyrektora należało również dokonywanie ewaluacji szkolnych programów profilaktyki.

(dowód: akta kontroli str. 16)

Szkolne programy profilaktyki na lata 2010/2011 i 2011/2012 zostały oparte na:

³ Dz.U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17.

⁴ Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.

- diagnozie występowania problemu narkotyków w szkole, przeprowadzonej po realizacji w 2009 r. programu „Narkotyki albo życie”. Diagnoza wykorzystywała wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród młodzieży wszystkich klas pierwszych, dających odpowiedź na pytania dotyczące m.in. odsetka młodzieży mającej kontakt z narkotykami, przyczyn sięgania po narkotyki, umiejętności rozpoznawania zagrożenia narkotykami,
- diagnozie bezpieczeństwa w szkole przeprowadzonej w roku szkolnym 2009/2010, oraz
- wynikach ankiety przeprowadzonej w 2010 r. wśród rodziców odnośnie jakości pracy szkoły w zakresie podejmowanych działań wychowawczych i profilaktycznych.

(dowód: akta kontroli str. 71-77)

Ponadto, jak wyjaśnił psycholog szkolny: „Formułując cele operacyjne w SPP na lata 2010/2011 i 2011/2012, poza ankietami, braliśmy również pod uwagę pojawiające się bieżąco problemy, tj. dopalacze oraz wyniki pracy pedagogicznej z poszczególnymi uczniami w ramach prowadzonego przez nas programu „Leśniczówka”. Pomocne były również wywiady środowiskowe prowadzone wraz z Policją oraz MOPS”.

(dowód: akta kontroli str. 488-489, 81-84)

Szkolny Program Profilaktyki na rok 2010/2011 określał cele działań profilaktyki narkomanii. Cele te były następujące:

1. Stworzenie warunków powstania szkoły wolnej od zagrożeń;
2. Zapobieganie przez odpowiednią działalność profilaktyczną takim uzależnieniom jak: alkoholizm, narkomania, nikotynizm, lekomania; informacje o zagrożeniach m.in. HIV i AIDS;
3. Promocja zdrowego stylu życia;
4. Zmiana obiegowych przekonań na temat stosowania środków psychoaktywnych.

(dowód: akta kontroli, str.88)

Szkolny Program Profilaktyki na rok 2010/2011 w sposób szczegółowy określał adresatów działań profilaktycznych - trzy grupy: uczniów (cała społeczność szkoły, grupa podwyższonego ryzyka, grupa najwyższego ryzyka), rodziców oraz nauczycieli. Każdej z grup przypisano określoną wiedzę oraz umiejętności, jakie nabędą w trakcie realizacji programu.

Dla każdej z grup adresatów przypisano szereg konkretnych zoperacjonalizowanych celów, np.: dla uczniów z grupy podwyższonego ryzyka – wykształcenie postaw sprzyjających podejmowaniu racjonalnych decyzji związanych z zażywaniem alkoholu i środków odurzających; dla rodziców - poznanie motywów sięgania młodzieży po środki uzależniające; dla nauczycieli – poznawanie sposobów interwencji w sytuacjach spożywania przez uczniów alkoholu lub narkotyków.

(dowód: akta kontroli, str. 91)

W SPP określono szczegółowy plan ogólnoszkolnych zadań profilaktycznych z podziałem na ww. grupy uczniów, formy realizacji tych zadań (np. zajęcia warsztatowe, lekcje wychowawcze, udział w kołach zainteresowań, prelekcje funkcjonariuszy Policji), osoby odpowiedzialne za ich realizację.

Szkolny Program Profilaktyki przewidywał także realizację następujących programów profilaktycznych:

Lp	Działania	Termin realizacji	Osoby lub instytucje wspomagające
1	Zajęcia profilaktyczne „Tak zabijają dopalacze”	I semestr	Materiały zajęciowe - Sanepid
2	Program profilaktyczny uzależnień dla klas drugich.	Listopad, grudzień	Polskie Towarzystwo Psychoterapii Uzależnień.
3	Debata gimnazjalistów „Wybieram wolność czyli głos gimnazjalistów w sprawie uzależnień”	II semestr	Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Służba zdrowia, KARAN.
4	„Dlaczego niektóre nastolatki sięgają po narkotyki”	II semestr	Konspekty zajęć teatru Inspiracja.
5	„Rodzicu chroń swoje dziecko przed dopalaczami”	II semestr	Powiatowa Stacja sanitarno-epidemiologiczna

Szkolny Program Profilaktyki wskazywał również sposoby ewaluacji zadań profilaktycznych (ankiety, tabele, obserwacje zachowań, rozmowy z uczniami, sondaże).

(dowód: akta kontroli str. 94-99, 86-121)

Szkolny Program Profilaktyki na rok szkolny 2011/2012 został oparty na analizie działań podjętych i zaplanowanych w roku szkolnym 2010/2011. Analizę przeprowadzono za pomocą następujących narzędzi: obserwacji, konsultacji z pracownikami szkoły. Na podstawie obserwacji oraz konsultacji z pracownikami szkoły zdecydowano o usunięciu z programu grupy najwyższego ryzyka oraz o zakończeniu działań: *Debata gimnazjalistów „Wybieram wolność czyli głos gimnazjalistów w sprawie uzależnień”* i *„Rodzicu chroń swoje dziecko przed dopalaczami”*. Na miejsce zakończonych programów wprowadzono: *„Archipelag Skarbów – ogólnopolski program profilaktyczny”* oraz *„Prowadzenie edukacji publicznej z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom”*.

(dowód: akta kontroli str. 83-84, 120-121)

Cele działań profilaktycznych określonych w SPP na rok szkolny 2011/2012 były takie same jak w poprzednim roku szkolnym, przy czym cele operacyjne uprzednio przypisane do grupy uczniów najwyższego ryzyka przeniesiono do grupy podwyższonego ryzyka.

Podobnie jak w SPP na rok 2010/2011, w SPP na rok szkolny 2011/2012 określono szczegółowy plan ogólnoszkolnych zadań profilaktycznych z podziałem na grupy uczniów, do których konkretne zadania profilaktyczne zostaną skierowane, formy realizacji tych zadań (np. zajęcia warsztatowe, lekcje wychowawcze, udział w kołach zainteresowań, prelekcje funkcjonariuszy Policji), osoby odpowiedzialne za ich realizację, sposoby ewaluacji zadań profilaktycznych (ankiety, tabele, obserwacje zachowań uczniów, rozmowy z uczniami, sondaże).

Szkolny Program Profilaktyki przewidywał także realizację następujących programów profilaktycznych:

II Lp	Działania	Termin realizacji	Osoby lub instytucje wspomagające
1	Zajęcia profilaktyczne „ Tak zabijają dopalacze”	I semestr	Materiały zajęciowe Sanepid
2	Program profilaktyczny uzależnień	I semestr	Polskie Towarzystwo Psychoterapii Uzależnień
3	„Dlaczego niektóre nastolatki sięgają po narkotyki”	II semestr	Konspekty zajęć teatru Inspiracja
4	Archipelag Skarbów-ogólnopolski program profilaktyczny	II semestr	Szymon Grzelak Fundacja Homo-Homini
5	Prowadzenie edukacji publicznej z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom	II semestr	Stowarzyszenie im. Ojca Pio w Radomiu

(dowód: akta kontroli str. 120-121)

W postanowieniach końcowych SPP zapisano, że Programy będą poddawane systematycznej ewaluacji poprzez: sporządzanie ankiet, opracowanie wniosków do dalszej pracy, ocenę skuteczności podjętych działań.

(dowód: akta kontroli, str. 100, 117)

Trzy z siedmiu zrealizowanych programów profilaktycznych były programami, których skuteczność została zweryfikowana wg kryteriów Ośrodka Rozwoju Edukacji (zwanego dalej „ORE”). Program „Archipelag Skarbów” znajdował się w Banku Programów Profilaktycznych ORE⁵, natomiast dwa pozostałe: „Dlaczego nastolatki sięgają po narkotyki”, „Nowe zagrożenie - Dopalcze” były materiałami zajęciowymi rekomendowanymi przez ORE.

(dowód: akta kontroli str. 469-472)

Przy opracowywaniu SPP Zespół korzystał z ofert działań profilaktycznych przedkładanych przez inne podmioty: Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną, Teatr Inspiracje, MOPS, Sanepid, Polskie Towarzystwo Psychoterapii Uzależnień. Ponadto, psycholog szkolny wyjaśnił, że: „Na bieżąco współpracujemy z Policją, MONAR-em, Strażą Miejską, MOPS oraz Poradnią Psychologiczną – Pedagogiczną. Tworząc SPP mieliśmy zapewnioną chęć współpracy ze strony ww. instytucji”.

(dowód: akta kontroli str. 102-104, 120-121, 488-489)

Działania z zakresu profilaktyki narkomanii były umieszczone w szerszym kontekście profilaktyki uzależnień i wzmacniania postaw pożądanych; działania te dotyczyły m.in. przeciwdziałania alkoholizmowi i uzależnieniu od tytoniu oraz wzmacniania postaw asertywnych.

(dowód: akta kontroli str. 167-187, 189-220, 221-227, 231-236, 237-244, 245-248, 249-256))

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Brak pełnej ewaluacji Szkolnych Programów Profilaktyki na lata 2010/2011 oraz 2011/2012, co NIK ocenia jako działanie nierzetelne. Przy dokonywaniu ewaluacji nie wykorzystano, przewidzianych w SPP narzędzi w postaci zaplanowanych do przeprowadzenia wśród uczniów ankiet i sondaży. Nie dokonano również ewaluacji 4⁶ z 7 programów profilaktycznych realizowanych w latach 2010/2011 – 2011/2012 w Gimnazjum w ramach SPP. Brak pełnej wiedzy na temat skuteczności podejmowanych działań w obszarze profilaktyki narkomanii nie pozwala na rzetelne planowanie tych działań w kolejnych SPP. Powyższe, nie pozwala na rzetelne dokonanie ewaluacji, a w konsekwencji może wpływać negatywnie na skuteczność realizowanych SPP.

Częściowa ewaluacja SPP została dokonana w Gimnazjum przez Zespół na posiedzeniach w dniach 29 sierpnia 2011 r. i 24 sierpnia 2012 r. Podstawą do dokonania ewaluacji były głównie rozmowy przeprowadzane z uczniami, obserwacje, konsultacje z pracownikami szkoły. W wyniku ewaluacji opracowano wnioski do dalszej pracy, np. w SPP na rok 2011/2012 zrezygnowano z kontynuacji programu profilaktycznego „Rodzicu chroń swoje dziecko przed dopalczami”.

⁵ Wykaz rekomendowanych programów profilaktycznych zamieszczony na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji www.ore.edu.pl (zakładka Wydziału ORE Wychowania i Profilaktyki → Wychowanie i profilaktyka → Programy profilaktyczne).

⁶ „Tak zabijają dopalcze”, „Dlaczego niektóre nastolatki sięgają po narkotyki”, „Rodzicu chroń swoje dziecko przed dopalczami”, „Wybieram wolność, czyli głos gimnazjalistów w sprawie uzależnień”.

(dowód: akta kontroli str.83-85)

Psycholog szkolny wyjaśnił: Przeprowadziliśmy ocenę skuteczności działań: Program Leśniczówka – poprzez analizę sprawozdań z opieki nauczycieli opiekunów poszczególnych uczniów, Archipelag Skarbów – ankietę, Polskie Towarzystwo Terapii Uzależnień – po zajęciach przeprowadzono ankietę. Systematycznej diagnozy skuteczności prowadzonych działań nie było. (...) W przypadku braku indywidualnych możliwości rozwiązania problemu poszukuję osób, które mogłyby zweryfikować lub naprawić zastaną sytuację. W moim odczuciu niezbędne jest prowadzenie stałej ewaluacji i dobierania narzędzi aby znaleźć rozwiązanie problemów ucznia. (...) Nie przeprowadziliśmy ankiet oraz sondaży przewidzianych w szkolnych programach profilaktyki. Ograniczyłem się do rozmów z uczniami, z których nie sporządziłem notatek. Rozmowy te dawały wielowymiarowy obraz problemów ucznia. Mieliśmy wrażenie, iż przeprowadzenie ankiet podanych powyżej ułatwiają sprawę ankiet. Nie dokonano oceny skuteczności celów operacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 488-489)

1.1. Plany doskonalenia nauczycieli

W okresie objętym kontrolą plan wspomaganie nauczycieli w zakresie niezbędnych szkoleń zawarto w Rocznych Planach Pracy Wewnątrzszkolnego Doskonalenia Nauczycieli Gimnazjum oraz w Planach Nadzoru Pedagogicznego. Dokumenty te były tożsame w zakresie zaplanowanych szkoleń.

W Planie Nadzoru Pedagogicznego na rok szkolny 2010/2011 przewidziano szkolenie z zakresu: „Psychologiczno – kulturowego aspektu oddziaływania środków psychoaktywnych na młodzież. Dopalacze – legalne narkotyki”.

Szkolenie zostało zrealizowane przez Pracownię Psychologiczno-Szkoleniową w Radomiu w dniu 7 grudnia 2010 r. i objęło wszystkich nauczycieli.

(dowód: akta kontroli, str. 128-131, 137-139)

W Planie Nadzoru Pedagogicznego na rok szkolny 2011/2012 przewidziano szkolenie z zakresu: „Organizacja pomocy psychologiczno – pedagogicznej w szkole. Praca z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”.

Szkolenie zostało przeprowadzone w dniu 19 listopada 2011 r. i objęło 26 nauczycieli.

(dowód: akta kontroli, str. 132-133, 134-136)

Szkolenia ujęte w Planach zostały zaprojektowane na podstawie propozycji zgłaszanych przez zespoły złożone z nauczycieli poszczególnych przedmiotów.

(dowód: akta kontroli str. 142-145)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.2. Procedury postępowania w sytuacjach szczególnych zagrożeń

Opis stanu
faktycznego

W Gimnazjum opracowano Strategię działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem, o której mowa w § 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem. Strategia została wdrożona Zarządzeniem Dyrektora Szkoły nr 13/2009 r. z dnia 2 grudnia 2009 r.

(dowód: akta kontroli str.146, 147-149, 484-487)

W ramach Strategii opracowano procedury postępowania w sytuacjach szczególnych zagrożeń związanych ze środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, z uwzględnieniem zadań osób podejmujących interwencje, co było zgodne z § 10 pkt 4 ww. rozporządzenia. W procedurach tych określono działania interwencyjne jakie należy podjąć w przypadku m.in.:

- uzyskania informacji, że uczeń szkoły używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia,
- podejrzenia, że na terenie szkoły znajduje się uczeń będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków,
- gdy na terenie szkoły nauczyciel znajduje substancję przypominającą wyglądem narkotyk,
- gdy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyki.

Procedury postępowania w sytuacjach szczególnych zagrożeń były zgodne z Procedurami postępowania nauczycieli i metodami współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem, prostytutką⁷.

(dowód: akta kontroli str. 150-166)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Uwagi NIK dotyczą faktu, iż Strategia działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem nie uwzględniała niektórych elementów wymaganych w przepisach rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem. Nie uwzględniono w niej: zadań wszystkich pracowników szkoły w zakresie pomocy dzieciom i młodzieży zagrożonych uzależnieniami, co było wymagane przez § 10 pkt 3; edukacji rówieśniczej, co było wymagane przez § 10 pkt 8 oraz dokonywania systematycznej oceny efektów podejmowanych działań wychowawczych i zapobiegawczych, co było wymagane przez § 10 pkt 13 ww. rozporządzenia. Statut Gimnazjum nie przewidywał utworzenia Strategii. W ocenie NIK powyższe braki miały charakter formalny i nie miały wpływu na kontrolowaną działalność.

Dyrektor Gimnazjum Pan Tomasz Gogacz wyjaśnił, że zadania wszystkich pracowników szkoły są określone w statucie, w szkole prowadzona jest edukacja rówieśnicza, jak również ocena efektów podejmowanych działań wychowawczych i zapobiegawczych.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie opracowanie i realizację przez Gimnazjum w latach szkolnych 2010/2011 oraz 2011/2012 szkolnych programów profilaktyki, natomiast negatywnie – brak pełnej ewaluacji tych programów.

⁷ Modelowe procedury postępowania nauczycieli opracowane w ramach jednego z modułów Krajowego Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości wśród Dzieci i Młodzieży.

2. Wdrażanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii

2.1. Realizacja działań profilaktycznych

Opis stanu
faktycznego

Spośród 7 poddanych szczegółowemu badaniu działań (programów profilaktycznych) dotyczących profilaktyki narkomanii, przewidzianych do realizacji w SPP w latach szkolnych objętych kontrolą, Gimnazjum zrealizowało wszystkie tj.:

1. program profilaktyczny „Prowadzenie edukacji publicznej w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom”, zrealizowany przez Stowarzyszenie im. O. Pio w I semestrze roku szkolnego 2011/2012 w 16 h prelekcji. Zadanie zostało podsumowane w formie konferencji. Adresatem programu byli uczniowie gimnazjum.

(dowód: akta kontroli str. 168, 187, 188)

2. program profilaktyki zintegrowanej „Archipelag Skarbów”, zrealizowany przez Fundację HOMO HOMINI w II semestrze roku szkolnego 2011/2012, uczestniczyło w nim 260 uczniów wszystkich klas II oraz 200 rodziców uczniów. Obejmował 2 spotkania po ok. 3,5 h oraz zebranie dla rodziców 1,5h.

(dowód: akta kontroli str. 203-218)

3. debata gimnazjalistów „Wybieram wolność czyli głos gimnazjalistów w sprawie uzależnień”, zrealizowana w dniu 3 lutego 2011 r. przez uczniów Gimnazjum, wspomaganych przez nauczycieli oraz pracowników KARAN. W debacie wzięło udział 65 uczniów – reprezentantów różnych klas. Ideą debaty było to, aby zdobytą wiedzę przekazali swoim rówieśnikom.

(dowody: akta kontroli str. 221, 230)

4. zajęcia profilaktyczne „Dlaczego niektóre nastolatki sięgają po narkotyki”, przeprowadzone w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 w 2 klasach i 6 grupach świetlicowych przez wychowawców i pedagogów szkolnych.

(dowód: akta kontroli str. 294, 299, 324, 327)

5. „Tak zabijają dopalacze” zajęcia profilaktyczne przeprowadzone w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 na lekcjach wychowawczych i zajęciach świetlicowych. Objęły one uczniów klas od 1 do 3. Były one prowadzone w 32 klasach oraz na 15 zajęciach świetlicowych w formie 45 min. zajęć.

(dowód: akta kontroli str. 466, 258, 260-318)

6. zajęcia „Rodzicu chroń swoje dziecko przed dopalaczami” skierowane do rodziców w roku szkolnym 2010/2011 - materiał zaproponowany przez MEN. Zajęcia objęły rodziców z 23 klas. W ramach programu w Gimnazjum wykorzystano materiały zaproponowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w opracowaniu „Nowe zagrożenia – dopalacze” oraz „Stop – dopalaczom”. Zajęcia dla rodziców zostały przeprowadzone na zebraniach, na których poinformowano również o możliwości skorzystania z pomocy poradni psychologiczno – pedagogicznej.

(dowód: akta kontroli str. 466)

7. program profilaktyki uzależnień dla klas II został zrealizowany w latach szkolnych 2010/2011 i w 2011/2012 w klasach II, prowadzony przez przedstawiciela Polskiego Towarzystwa Psychoterapii Uzależnień

(dowody: akta kontroli str. 263 264, 297, 299, 302, 304, 305, 322, 245-248)

W przypadku realizatorów programów profilaktycznych prowadzonych w formie warsztatów Dyrektor Gimnazjum weryfikował posiadanie przez prowadzących uprawnień pedagogicznych.

(dowód: akta kontroli, str. 484-487)

O planowanych działaniach skierowanych do uczniów i rodziców, rodzice byli informowani na zebraniach z wychowawcami klas oraz przez informacje umieszczane na stronie internetowej szkoły. Ponadto SPP był przedstawiany na Walnym Zebraniu Rady Rodziców.

(dowód: akta kontroli str. 484-487)

Na realizację ww. działań Szkoła nie poniosła żadnych wydatków. Działania: „Program profilaktyczny uzależnień” oraz „Prowadzenie edukacji publicznej w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom” były finansowane przez organ założycielski. Program „Archipelag Skarbów” został sfinansowany przez Gimnazjum ze środków specjalnie na ten cel przekazanych przez organ założycielski.

(dowód: akta kontroli str. 343-347)

W okresie objętym kontrolą zrealizowano działania dotyczące obszaru profilaktyki narkomanii przewidziane w rocznych planach wewnątrzszkolnego doskonalenia nauczycieli, zgodnie z dyspozycją zawartą w § 2 pkt. 5 rozporządzenia w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem. Na realizację tych działań Gimnazjum poniosło wydatki w kwocie 680 zł⁸.

(dowód: akta kontroli str. 140-141)

Działania Gimnazjum z zakresu profilaktyki uniwersalnej uzależnień były umieszczone w programach wychowawczych na lata szkolne 2010/2011 i 2011/2012, jak również w planie pracy z edukacji zdrowotnej dla Gimnazjum oraz w programie nauczania biologii i chemii.

(dowód: akta kontroli str.350-397, 420-422, 423-427)

W okresie objętym kontrolą nauczyciele w ramach profilaktyki uniwersalnej prowadzili zajęcia w klasach na tematy związane z zagrożeniami narkotykami. Scenariusze zajęć nauczyciele układali sami lub korzystali z bazy scenariuszy zgromadzonych u pedagoga szkolnego.

Profilaktyka uniwersalna objęła w roku szkolnym 2010/11 - 26 z 29 klas, w ramach 111 godzin lekcyjnych, w roku szkolnym 2011/12 – 27 z 28 klas, w ramach 180 godzin lekcyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 349, 260-318)

W szkole w okresie objętym kontrolą prowadzona była edukacja rówieśnicza. W ramach edukacji rówieśniczej uczniowie przygotowali prezentacje na temat szkodliwości środków psychoaktywnych.

(dowód: akta kontroli str. 401, 402-407, 408, 409)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

⁸ Kwota ta obejmuje: koszt kursu „Organizacja pomocy Psychologicznej – Pedagogicznej w szkole” – 400 zł oraz koszt szkolenia „Psychologiczno – kulturowy aspekt oddziaływania środków psychoaktywnych na młodzież. Dopalacze – legalne narkotyki – 280 zł.

2.2. Podejmowanie działań interwencyjnych

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą, na terenie Gimnazjum miały miejsce dwa zdarzenia dotyczące podejrzenia używania środków odurzających przez uczniów (po jednym zdarzeniu w 2010 i w 2012 roku).

Działania interwencyjne podjęte w tych sytuacjach przez pracowników Gimnazjum polegały na wezwaniu policji oraz zawiadomieniu rodziców (opiekunów) uczniów. W obu przypadkach uczniowie zostali objęci stałym nadzorem psychologa i pedagoga szkolnego. Pedagog szkolny oraz psycholog szkolny przeprowadzili również rozmowy z opiekunami uczniów, konsultacje z wychowawcami klas. Rodzicom udzielono także informacji na temat instytucji wspierających rodzinę w sytuacji kontaktu dziecka z narkotykami. Uczniowie zostali skierowani do grupy wsparcia działającej w szkole oraz na zajęcia socjoterapii. Przebieg działań został odpowiednio udokumentowany.

Powyższy tryb postępowania był zgodny z § 9 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem oraz z opracowanymi przez Gimnazjum *Procedurami postępowania w sytuacjach trudnych wychowawczo oraz związanych z zagrożeniem dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją*⁹.

(dowód: akta kontroli str. 150-166, 410-413, 415, 416)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.3. Organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Opis stanu
faktycznego

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w Gimnazjum na rzecz uczniów, ich rodziców i nauczycieli była udzielana na zasadach określonych w przepisach rozporządzeń w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, w formie indywidualnych porad i konsultacji dla uczniów, ich rodziców i nauczycieli¹⁰ przez trzech pedagogów szkolnych oraz psychologa szkolnego.

W okresie objętym kontrolą porad i konsultacji psychologiczno-pedagogicznej pracownicy ci udzielili w przypadkach: podejrzenia używania narkotyków 31 razy wobec 2 uczniów, potencjalnego zagrożenia (ze względów środowiskowych) uzależnieniem od narkotyków 306 razy wobec 24 uczniów.

W celu zapewnienia dyskrecji, rozmowy z uczniami odbywają się w wyznaczonym do tego pokoju, w miarę możliwości po lub przed lekcjami.

(dowód: akta kontroli str.319-342, 474-481)

Gimnazjum współpracowało z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną nr 3 w Radomiu. Współpraca ta polegała na: szkoleniach rady pedagogicznej, prowadzeniu grupy wsparcia dla pedagogów i psychologów, prowadzeniu przez Poradnię terapii i poradnictwa dla uczniów i rodzin ze środowisk zagrożonych uzależnieniem oraz diagnozowaniu uczniów (75 zdiagnozowanych uczniów na

⁹ Procedura XVIII „Podejrzenie, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk”.

¹⁰ W § 5 ust. 1. rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r., które obowiązywało do 31 stycznia 2011 r. W § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 17 listopada 2010 r., które weszło w życie w dniu 1 lutego 2011 r.

przestrzeni trzech lat, w tym 16 należących do grupy ryzyka), zgłaszanych do Poradni przez rodziców bądź opiekunów w wyniku sugestii pedagogów lub psychologa szkolnego.

(dowód: akta kontroli str. 417, 469-473, 418, 419)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt. 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹¹, wnosi o:

1. Dokonywanie pełnej ewaluacji szkolnych programów profilaktyki, zgodnie z przyjętymi dla tych programów założeniami.
2. Rozważenie uzupełnienia Strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem o wszystkie elementy wymagane przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Warszawie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia   listopada 2012 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie

Robert Kaczmarczyk
Doradca prawny

Mieczysław Kosmański
Dyrektor

.....
podpis

.....
podpis

¹¹ Dz. U. z 2012 r., poz.82.

